

## Marie Kessels. *Een sierlijke duik*. De Bezige Bij

Vorig jaar om deze tijd draaide in de bioscopen een schitterende film: *La belle noiseuse* van Jacques Rivette, naar een verhaal van Balzac. Afgesloten van de buitenwereld probeert een schilder samen met een model het absolute kunstwerk te maken. Het lukt niet, zoals te verwachten viel, maar in het atelier gebeurt wel iets bijzonders, vooral met het model, dat naarmate het poseren langer duurt en meer moeite kost haar grenzen overschrijdt. Het absolute wordt misschien toch bereikt - zij het maar voor even - in de extreme wisselwerking tussen schilder en model. Daardoor stijgen zij boven zichzelf uit, ook al blijkt er niets van op het schilderij waarmee de schilder ten slotte voor de dag komt.

Aan deze film moest ik denken bij het lezen van *Een sierlijke duik*, de tweede roman van Marie Kessels, die in 1991 debuteerde met *Boa*. In de roman komt een naaktmodel aan het woord, een zekere Lot, dat een soortgelijke grensoverschrijding nastreeft. In de tekeningen en schilderijen die van haar worden gemaakt stelt zij nauwelijks belang, het enige wat voor haar telt is de wisselwerking die zowel de kunstenaars als haarzelf opzweept tot grotere inspanning. Want zoveel wordt wel duidelijk uit haar relaas: poseren is hard, zeer hard werken.

Anders dan in *La belle noiseuse* gaat in de roman van Marie Kessels alle aandacht uit naar het model. Lot vertelt uitvoerig over haar liefde of beter gezegd: haar obsessie voor het poseren. De 25 uur per week die zij doorbrengt in de tekenzaal zijn een spannend en veeleisend avontuur, dat veel weg heeft van een mystieke oefening. Een zelfopgelegde marteling om het uiterste te bereiken.

Het woord mystiek verwijst naar God. God is in *Een sierlijke duik* niet afwezig; Lot voert 's nachts gesprekken met God, ook al zegt zij niet in Hem te geloven. Hij is de schaduw die haar 'heroïsche' avontuur begeleidt, degene die zegt dat het goed is. Maar zij is er niet op uit zich tijdens het poseren met Hem te verenigen; Lots mysticisme heeft niets christelijks. Voor zover er kan worden gesproken van een *unio mystica* richt deze zich uitsluitend op het eigen lichaam. Lot wil zo volledig mogelijk met zichzelf, met haar lichaam samenvallen. Hoe? Door het zo bewust mogelijk vorm te geven.

Het poseren geeft haar daartoe alle gelegenheid. Zij probeert de ene stand na de andere, wringt zich in vele bochten, exploreert met eindeloos geduld al haar mogelijkheden, op zoek naar het 'wonder', het moment waarop zij door pijn en weerstand heen aan zichzelf ontstijgt: 'Voor het oog bewegingloos wend ik me in ijltempo tot iedere denkbare plek, vergeefs verzin ik listen om de nee of de andere te vermurwen, ze willen me niet, ik raas rond, ze willen me niet, ik moet me opheffen, ik kan me niet opheffen, ik moet me opheffen, ik bid en smeek, ze willen me niet, ik kan me niet opheffen, ik moet me opheffen, ik hef me op, ik vlieg...'

Toch, krijg je de indruk, is niet dit 'vliegen' het belangrijkste dat Lot nastreeft. Belangrijker is het streven zelf. De obsessie voor het poseren is haar verweer tegen de 'tirannie van de gewenning en de gewoonte', maar niet minder tegen de altijd dreigende 'chaos'. De heroïsche inspanning houdt beide op afstand en laat haar genieten van haar mogelijkheden. Wat zij verlangt is een leven 'dat nog niet is

vastgelegd'. Dit geeft haar mysticisme zijn paradoxale karakter: het beoogt een voortdurende ontsnapping zonder ooit ergens definitief te arriveren.

Uiteindelijk is Lot, naar zij zelf zegt, 'meer geïnteresseerd in macht en onmacht dan in mysteries en wonderen'. Haar God is er een van troost en verzoening, die hoogstens tussen de heroïsche pieken het leven draaglijk maakt. Op die pieken is Lot een prometheïsche ziel van nogal romantische snit, een geboren opstandige, bij wie de hoogmoed, verborgen in iedere mysticus, onverbloemd tot uiting komt. Uit afkeer van de trivialiteit reduceert zij de wereld tot een obsessie om vervolgens via concentratie aan het 'aardse' te ontstijgen. Waarna een weer nieuwe obsessie volgt en nog een - een gebed zonder eind.

Lot zegt ergens: 'Poseren is een bijzondere manier van praten'; wat zij probeert is woorden en zinnen te 'belichamen'. Wat Marie Kessels heeft gedaan is precies het omgekeerde: zij heeft van al die belichaamde woorden en zinnen weer taal gemaakt. Met als resultaat een ongewone, zelfs bizarre, maar daarom niet minder aantrekkelijke roman. *Een sierlijke duik* doet in eigenzinnigheid niet onder voor *Boa*, maar zit steviger in elkaar dan zijn voorganger. Het geheel is meer een eenheid, doordat Lots avontuur als naaktmodel een duidelijke spanningsboog vertoont, die in de roman op de voet wordt gevolgd.

Wie dat wil zou in het poseren zelfs een metafoor kunnen zien voor het vertellen. Lot heeft het tenslotte niet voor niets over haar 'heldenverhaal'. Maar ook wat het heldenverhaal omringt, is in de roman aanwezig: het vruchteloze 'peinzen', de 'chaos', de angst om net als de cliënten van het naburige opvangcentrum 'hulpbehoevend' te worden en 'verslaafd aan andermans steun'. Dat geeft de heroïek onwillekeurig iets pathetisch en pathologisch, wat nog eens wordt versterkt door het eenzelve karakter van Lots relaas. Ook al beschrijft zij uitvoerig de verschillen tussen het poseren op maandag, dinsdag en donderdag, met telkens andere leerlingen en andere docenten, in feite draait alles steeds om haarzelf en haar obsessie; de buitenwereld als zodanig interesseert haar niet.

Voor de overtuigingskracht van de roman maakt dat intussen geen verschil. Net als in *Boa* laat Marie Kessels in deze roman zien over een zeer intense verbeeldingskracht te beschikken, vol humor en verwondering. Niets is in haar ogen vanzelfsprekend, en ook voor de zo moeilijk te beschrijven fysieke ervaringen tijdens het poseren weet zij woorden te vinden die de particuliere obsessie van haar heldin voor de lezer toegankelijk maken. Lot heeft de wereld tijdelijk gereduceerd tot het poseren, maar de roman over haar avonturen binnen en buiten de tekenzaal blijkt een complete, onbekende en onvermoed fascinerende wereld te bevatten.

(*de Volkskrant*, 2-4-1993)